



MASARYK UNIVERSITY
FACULTY OF LAW

Daňová teorie a daňový systém ČR

Michal Radvan



Pojem „daň“

Daň je povinná, zákonem předem sazbou stanovená částka, kterou se více méně pravidelně odčerpává na nenávratném principu bez ekvivalentního protiplnění část nominálního důchodu ekonomického subjektu ve prospěch veřejného peněžního fondu.

=> pojem „daň stricto sensu“



Požadavek zákonné úpravy vybírání daní

Článek 11 odst. 5 LZPS:

Daně a poplatky je možné ukládat jen na základě zákona.



Pojem „poplatek“

Poplatek je peněžitou dávkou stanovenou zákonem, nenávratnou, vybíranou státem nebo jinými veřejnoprávními korporacemi za zákonem stanovené úkony jejich orgánů.



Pojem „cena“

- Poplatek za soukromoprávní statek
- Nemusí být ukládána ve formě zákona
- Respektuje skutečnou cenu služby
- Je možné stanovit ji dohodou



Pojem „berně“

Pod pojmem **berně** rozumíme daně, poplatky, cla, další peněžité plnění vč. plnění v rámci dělené správy, pokud se postupuje podle DŘ; tedy rovněž odvody!!!

Srov. § 2 odst. 3 DŘ - pojem „daň lato sensu“



Právní pojem daň

- Právní vztah s klasickými prvky
 - Subjekt
 - Objekt
 - Obsah
- Právní vztah se specifickými prvky
 - Viz dále konstrukční prvky daně



Funkce daně

- Fiskální - je převažující; jejím účelem je zajistit příjmy státu a dalších veřejnoprávních korporací (Lafferova křivka)
- Regulační - prostřednictvím daní a prostřednictvím přesouvání peněžních prostředků v odpovídajících proporcích mezi ekonomickými subjekty a veřejným fondem nastává korektura příjmů.; daň může sloužit k ovlivňování ekonomiky jako celku nebo může ovlivňovat hospodářství selektivně
- Stimulační - představuje využití daňových nástrojů s cílem ovlivnit činnost ekonomických jednotek a tempo jejich rozvoje



Konstrukční prvky daně

- Daňový subjekt
- Objekt zdanění
- Základ daně
- Sazba daně
- Korekční prvky
- Rozpočtové určení daně
- Správce daně
- Podmínky placení



Subjekt daně

- Poplatník daně - osoba, jejíž příjmy, majetek nebo úkony jsou přímo podrobeny dani
- Plátce daně - osoba, která je ze zákona a pod vlastní majetkovou odpovědností povinna daň vypočítat, vybrat ji od poplatníka nebo mu ji srazit a odvést ji správci daně
- Další osoby - např. nástupce, ručitel, společný zmocněnec, odborný konzultant
- Otázka způsobilosti jednat před správcem daně
- Otázka zastupování



Objekt zdanění

= předmět daně

Představuje hmotněprávní skutečnost, se kterou zákon spojuje daňovou povinnost.

Ve většině případů se odráží v označení daně.

- důchody, vlastnictví nebo dispozice s majetkem, spotřeba apod.



Základ daně

Stanoví kvantitu objektu daně.

Jedná se o konkretizaci objektu zdanění.

Ze základu daně je vyměřena daň.

Stanoví se podle účetní závěrky, hrubé mzdy, úředního odhadu apod.

Jednotkou míry může být např. množství, hmotnost, peněžní jednotka atd.



Základ daně - pokračování

- Daňové minimum
 - stricto sensu: stanovení mezní velikosti daňového základu, pod kterou se daň nevybere
 - lato sensu: vymezení pevné částky, o kterou se sníží základ daně
- Minimální základ daně - zákonem je stanovena minimální výše základu daně, ze kterého se vypočítá daň



Sazba daně

Element určující výši daně ve vztahu k daňovému základu.

- Pevná sazba: určuje daň pevnou částkou přímo k objektu daně
- Procentní sazba: daň je vyjádřena procentem z hodnoty základu daně
 - Lineární procentní sazba: stejné procentní zatížení různého základu daně
 - Progresivní procentní sazba: čím vyšší hodnota základu daně, tím vyšší procento daňové sazby
 - Degresivní procentní sazba: opak progresivní procentní sazby; prakticky nesmysl, přesto se uplatňuje



Korekční prvky daně

Ovlivňují vyměření daně prostřednictvím použitého systému osvobození, slev na dani, úlev, ale také zvýšení daně.

Obvykle se uplatňují přímo ze zákona, není vyloučen ani zásah správce daně.



Rozpočtové určení daní

Značí, do kterého veřejného fondu (veřejných fondů) plyne výnos z daně.

viz zákon o rozpočtovém určení daní



Správce daně

Orgán veřejné správy vykonávající správu daně, tj. orgán oprávněný činit opatření potřebná ke správnému a úplnému zjištění, stanovení a splnění daňových povinností, zejména právo vyhledávat daňové subjekty, daně vyměřit, vybrat, vyúčtovat, vymáhat nebo kontrolovat jejich splnění ve stanovené výši a době.



Správce daně - pokračování

- Orgány finanční správy ČR: finanční úřady, odvolací finanční ředitelství, Generální finanční ředitelství; vyhláška stanoví územní pracoviště; specializovaný finanční úřad
- Orgány celní správy ČR: celní úřady, Generální ředitelství cel
- Správní orgány
- Soudní orgány
- Obecní úřady, krajské úřady



Podmínky placení

- Termíny placení
- Zásady placení, např. zálohy, platebně-technické podmínky



Třídění daní

- Podle vazby na důchod poplatníka
- Podle subjektu daně
- Podle objektu daně
- Podle respektování příjmových poměrů poplatníka



Klasifikace daní podle vazby na důchod poplatníka

- **Přímé daně:** bezprostředně vyměřeny poplatníkovi na základě jeho důchodu či majetku, jsou adresné a přihlížejí k majetkové situaci poplatníka, který je sám vypočítává a odvádí, zná jejich hodnotu; dělí se na důchodové a majetkové
- **Nepřímé daně:** jsou placeny a vybírány v cenách zboží, služeb, převodů a pronájmů; nerespektují důchodovou ani majetkovou situaci poplatníka, jsou neadresné; člení se na všeobecné a akcízy



Klasifikace daní podle subjektu daně

- Jednotlivec
- Domácnost - jeden člověk (hlava rodiny) odvádí daň
- Oba manželé - manželský splitting
- Všichni členové domácnosti - plný splitting
- Společnost, korporace



Klasifikace daní podle objektu daně

- **Důchodové:** uvaleny na důchod (mzdu, plat, rentu, zisk, úrok apod.) jak v peněžní, tak v naturální podobě
- **Výnosové:** výše je odhadována podle vnějších znaků (počet zaměstnanců, druh podnikání, velikost budov, počet oken)
- **Majetkové:** zdaňují nemovitosti i movitý majetek, vlastnictví, držbu i nabytí
- **Z právních úkonů:** zdaňují dispozice s majetkem na základě civilněprávních úkonů



Klasifikace daní podle objektu daně - pokračování

- Z hlavy (subjektové): placené z titulu samotné existence
- Obratové: uvalené buď na hrubý obrat u každého výrobce nebo na čistý obrat docílený u posledního zpracovatele
- Spotřební: na veškerou spotřebu nebo selektivní
- Z obchodních operací: postihují finanční operace (např. burzovní daň)



Klasifikace daní podle respektování příjmových poměrů poplatníka

- Daně osobní (in personam): respektují důchodovou situaci poplatníka
- Daně in rem: placeny z titulu vlastnictví či nabytí určitého majetku, nákupu či spotřeby; výše není závislá na příjmech poplatníka



Klasifikace daní podle metodiky OECD

- Daně z důchodů, zisků a kapitálových výnosů
- Příspěvky na sociální zabezpečení
- Daně z mezd a pracovních sil
- Daně majetkové
- Daně ze zboží a služeb
- Ostatní daně

Vždy existuje další, podrobnější členění - viz např. Široký, str. 49.



Klasifikace daní podle zákona o soustavě daní (zrušen)

- Daň z přidané hodnoty - nepřímá všeobecná spotřební daň in rem
- Spotřební daně (z minerálních olejů, z lihu, z piva, z vína a meziproductů, z tabákových výrobků, ze zemního plynu a některých dalších plynů, z pevných paliv, z elektřiny, ze surového tabáku) - nepřímé selektivní spotřební daně in rem
- Daně z příjmů (fyzických osob, právnických osob) - přímé důchodové osobní daně



Klasifikace daní podle zákona o soustavě daní - pokračování

- Daň z nemovitých věcí (daně z pozemků, ze staveb a z jednotek) - přímá majetková daň in rem
- Daň z nemovitých věcí
- Silniční daň - přímá majetková daň in rem
- Daň z nabytí nemovitých věcí - přímá majetková daň z právních úkonů in rem
- **Daň dědická - přímá majetková daň z právních úkonů in rem; zrušena**
- **Daň darovací - přímá majetková daň z právních úkonů in rem; zrušena**



Klasifikace poplatků

- Správní poplatky
- Ekologické poplatky
- Soudní poplatky
- Místní poplatky
- Další poplatky (časový poplatek, elektronické mýtné, poplatky za rozhlasové a televizní přijímače)



Klasifikace místních poplatků

- poplatek ze psů,
- poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt,
- poplatek za užívání veřejného prostranství,
- poplatek ze vstupného,
- poplatek z ubytovací kapacity,
- poplatek za povolení k vjezdu s motorovým vozidlem do vybraných míst a částí měst,
- poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů,
- poplatek za zhodnocení stavebního pozemku možností jeho připojení na stavbu vodovodu nebo kanalizace



Děkuji za pozornost a přeji hezký zbytek dne!!!



Literatura

- Široký, J. Daňová teorie s praktickou aplikací. Praha: C. H. Beck, 2003.
- Radvan, M. a kol. Finanční právo a finanční správa - Berní právo. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2008.